

Dorota Strojnowska

Krzeszowice

PROJEKT DOBRY SĄSIAD – DOBRA PAMIĘĆ

Stowarzyszenie Miłośników Ziemi Krzeszowickiej działa od roku 1978. Wyrośli m.in. z przedwojennych tradycji Towarzystwa Miłośników Krzeszowic i Okolicy, a wśród jego twórców byli Władysław Bulek, Stanisław Klich i Marian Książkiewicz, którzy w maju 1975 roku założyli Społeczny Komitet Organizacyjny Izby Regionalnej w Krzeszowicach, zarejestrowany wkrótce jako Towarzystwo Regionalno-Kulturalne im. Kazimierza Wyki. Głównym celem działaczy było szerzenie wiedzy o historii ziemi krzeszowickiej – roli magnackich rodów, szczególnie Tęczyńskich, Czartoryskich i Potockich, w kształtowaniu charakteru tych terenów, a także o mieszkańcach i bohaterach, zwłaszcza uczestnikach powstań narodowych, działalności uzdrowiska, rozwoju struktur gospodarczych i samorządowych. Jednocześnie aktywiści zbierali także artefakty do planowanej izby regionalnej, która pierwszą siedzibę miała w starym pałacu, a w latach późniejszych stała się Muzeum Ziemi Krzeszowickiej.

W minionym 44-leciu Miłośnicy inicjowali i fundowali tablice pamiątkowe, opiekowali się grobami, walczyli przeciw nieuzasadnionemu wycinaniu drzew, oprowadzali grupy turystów po Krzeszowicach i po Muzeum Ziemi Krzeszowickiej oraz organizowali wycieczki krajoznawcze dla członków SMZK. W ciągu ponad dwudziestu lat ukazało się niemal sto pięćdziesiąt numerów periodyku „Ziemia Krzeszowicka”, na łamach którego znalazły się ważne artykuły dotyczące historii Krzeszowic.

WSPÓŁPRACA SMZK Z KOPALNIĄ WAPIENIA CZATKOWICE

Od zarania działalności aktywiści SMZK znajdowali wsparcie w miejscowych i okolicznych zakładach pracy. Jedną z firm, na którą Stowarzyszenie Miłośników Ziemi Krzeszowickiej mogło i może liczyć, jest Kopalnia Wapienia Czatkowice (KWC). Kopalnia Wapienia Czatkowice Sp. z o.o. w Krzeszowicach, należąca do Grupy Kapitałowej Tauron Polska Energia S.A. jest największym w gminie zakładem pracy, którego działalność rozpoczęły prace badawcze przeprowadzone przed II wojną światową. W okresie II wojny światowej kontynuowała je niemiecka firma IG Farbenindustrie AG, która rozpoczęła eksploatację i wybudowała siedzibę

sprawozdania
– kronika

administracji oraz obiekty służące produkcji. Wówczas także powstała linia (bocznica) kolejowa do Krzeszowic, która używana jest po dziś dzień. Po wojnie wydobywany tu kamień wapienny służył jako topik w przemyśle hutniczym, a także jako surowiec używany w przemyśle chemicznym i cementowym, w budownictwie i drogownictwie.

Kopalnia była obecna w życiu gminy nie tylko jako zakład pracy, lecz także jako inicjator budowy mieszkań dla pracowników w Krzeszowicach. Działająca przy kopalni orkiestra uświetniała obchody świąt państwowych.

Najbardziej znanym efektem współpracy jest widoczny w krajobrazie Krzyż Milenijny, postanowiony na czatkowickim wzgórzu. Inicjatorem jego budowy (w grudniu 1998 r.) był Stanisław Klich (prezes SMZK w latach 1990–2007). Miejsce pod krzyż (zaprojektowany przez architekta Zygmunta Kuchtę) wskazał prezes Klich, natomiast prezes kopalni Czesław Kotowski zaprojektował mense ołtarzową i otoczenie oraz wydatnie pomógł w jego porządkowaniu. Na zlecenie prezesa Kotowskiego wykonane zostały także ławki. To najbardziej widoczna, ale nie jedyna forma współpracy. Kolejną były widniejące przez wiele lat w „Ziemii Krzeszowickiej” reklamy kopalni.

Dr inż. Czesław Kotowski¹ kierujący kopalnią najpierw jako dyrektor generalny od 1979 roku, a od 2002 roku do roku 2011 jako prezes, następnie jako doradca, dbał zarówno o jej zrównoważony rozwój, jak i sprawy bezpośrednio z produkcją niezwiązane: szczególną wagę przywiązywał do stanu dróg prowadzących do kopalni oraz ochrony środowiska. Wspierał wiele przedsięwzięć zarówno samorządowych, jak i organizacji pozarządowych.

¹ Czesław Kotowski urodził się 28 czerwca 1936 r. w Lubinie Wielkopolskim, pow. Kościan. W latach 1954–1959 studiował na Wydziale Matematyczno-Fizycznym w Wyższej Szkole Pedagogicznej w Opolu, gdzie uzyskał tytuł magistra. W latach 1959–1961 pracował jako nauczyciel w Liceum Ogólnokształcącym w Chrzanowie. W 1961 r. założył Zespół Szkół Ekonomiczno-Chemicznych w Trzebinii, którym kierował do 1966 r., a następnie, do 1972 r., pracował w Zakładach Górniczych „Trzebionka” w Trzebinii jako główny technolog. W roku 1973 ukończył studia doktoranckie na Wydziale Górniczym AGH. W latach 1972–1982 pracował na Akademii Górniczo-Hutniczej jako wykładowca akademicki na stanowisku adiunkta. Od roku 1979 do 1996 był dyrektorem naczelnym, a następnie, do 2011 roku, prezesem Zarządu Kopalni Wapienia „Czatkowice” w Krzeszowicach. Od 2011 r. pełnił funkcję doradcy Zarządu Kopalni Wapienia „Czatkowice” sp. z o.o. Zmarł 23 lutego 2021 r. Został pochowany na krakowskim cmentarzu Grębałów. Uhonorowany m.in. Krzyżem Kawalerskim Polonia Restituta (Orderu Odrodzenia Polski, 1982), Złotym Krzyżem Zasługi (1975), Medalem za Długoletnią Służbę, Medalem 40-lecia Polski Ludowej (1984), Medalem za Zasługi Obronności Kraju (1978), Srebrną (1963), nast. Złotą Odznaką Janka Krasickiego (1983), Złotą Odznaką za Pracę Społeczną dla Miasta Krakowa (1976), Złotą Odznaką za Zasługi dla Ziemi Krakowskiej (1977), tytułem Zasłużony dla Powiatu Krakowskiego (2010). W roku 1978 wyróżniony tytułem Dyrektora Górniczego, w roku 2005 Generalnego Dyrektora Górniczego I Stopnia RP oraz Zasłużonego dla Górnictwa RP.

Dr Czesław Kotowski przemawia podczas jubileuszu Stowarzyszenia Działalności Miłośników Ziemi Krzeszowickiej, 2018 rok.

Fot. Jerzy Ruciński Nagórny

Za swą działalność był wielokrotnie nagradzany odznaczeniami państwowymi, resortowymi, samorządowymi.

Stale współpracował z instytucjami naukowymi, m.in.: Polską Akademią Nauk i krakowską Akademią Górniczo-Hutniczą. Działał także w Stowarzyszeniu Inżynierów i Techników Górnictwa oraz Naczelnej Organizacji Technicznej. Jak wspominają współpracownicy, mówił: „Zawsze byłem miłośnikiem tego kamieniołomu. To niezwykle, że na tak niewielkim kawałku ziemi zlokalizowane jest złożo o tak różnorodnej strukturze wiekowej”.

Ponieważ uważał, że sąsiedztwo takiego zakładu pracy jak kopalnia może być uciążliwe, skoro surowiec z kopalni jest wożony lokalnymi drogami, firma powinna minimalizować płynące stąd niedogodności

i uczestniczyć w utrzymaniu traktów w dobrym stanie technicznym oraz partycypować w rozbudowie infrastruktury drogowej. Stąd współpraca m.in. ze Starostwem Krakowskim, którego władze w roku 2010 nadały mu tytuł Zasłużony dla Powiatu Krakowskiego. W uznaniu zasług dla Ziemi Krzeszowickiej, zwłaszcza w zakresie rozwoju gospodarczego oraz rozbudowy infrastruktury, a także za wybitne społeczne zaangażowanie w rozwiązywanie problemów mieszkańców Gminy Krzeszowice, w roku 2002 dr inż. Czesław Kotowski otrzymał tytuł Honorowego Obywatela Krzeszowic.

DOBRY SĄSIAD – DOBRA PAMIĘĆ

Nie powinno więc dziwić, że po śmierci Czesława Kotowskiego SZMK przystąpiło do ogłoszonego przez Kopalnię Wapienia „Czatkowice” Sp. z o.o. IV Projektu Grantowego „Dobry Sąsiad” z wnioskiem o upamiętnienie postaci Czesława Kotowskiego. Zgłoszony przez SZMK pomysł pt. „Dobry Sąsiad – dobra pamięć” został przyjęty i przystąpiono do jego realizacji. Koordynatorką projektu została autorka tego tekstu Dorota Strojnowska.

Dotychczas sylwetki osób wyróżnionych tytułem Honorowy Obywatel Krzeszowic były prezentowane w Muzeum Ziemi Krzeszowickiej głównie

poprzez krótkie notki i fotografie umieszczone w gablocie. Widniał w niej także dyplom honorowego obywatelstwa przyznanego dr. Janowi Walkowskiemu, oprawiony w skórę i jedwab przez znakomitego krakowskiego introligatora Roberta Jahodę; dla nas równie cenne, jak dla Muzeum Historycznego Miasta Krakowa (Muzeum Krakowa) dyplomy: honorowego obywatela Krakowa przyznany w roku 1818 Carlowi Arnoldowi czy Podgórze przyznany Antoniemu Nowaczyńskiemu w roku 1882. Kolejne pamiątki powinny być gromadzone w ramach poszerzania ekspozycji.

Agata Pinkosz, scenografka, autorka wielu aranżacji muzealnych, zaprojektowała wystawę, w której wykorzystane zostały także fotografie kopalni oraz kamienie w niej wydobyte. Główną osią narracyjną prezentacji postaci Czesława Kotowskiego jest mundur wraz z czako z zielonym pióropuszem i płaszczem oraz białym szalem, które SMZK otrzymało w darze od Lidii i Igora Kotowskich. Na marynarce munduru widnieją odznaczenia państwowe oraz resortowe (oryginały są w rękach rodziny). Zaprojektowana przez Aleksandra Piotrowskiego okolicznościowa pocztówka cegiełka przypomina o realizacji Krzyża Milenijnego. Widnieją na niej także fotografie kościoła św. Jana Pawła II w Krzeszowicach, którego fasada jest licowana czatkowickim wapniem, wykorzystanym także we wnętrzach; szczególnie wrażenie robi posadzka świątyni z tego kamienia.

*Stanisław Klich (z lewej), regionalista, jeden z założycieli i wieloletni prezes Stowarzyszenia Miłośników Ziemi Krzeszowickiej, prezentuje dyplom dr. Czesława Kotowskiego; pośrodku (siedzi) prof. Maria Ostrowska, po prawej ks. dr Andrzej Szczotka, przyjaciel dr. Kotowskiego.
Fot. Marian Lewicki*

O dokonaniach Honorowego Obywatela Krzeszowic świadczą prezentowane (w wyborze) podziękowania i dyplomy, skierowane na ręce prezesa KWC dr. inż. Czesława Kotowskiego, przedstawiającego skromny fragment jego działań na rzecz mieszkańców ziemi krzeszowickiej. Pochodzą m.in. od starosty krakowskiej dr Renaty Godyń-Swędzioł (m.in. za nieodpłatne przekazanie materiału budowlanego na zabezpieczenie budowy nowej siedziby dla LO w 2000 r.), burmistrza Krzeszowic Czesława Bartła, dyrektora Zespołu Szkół Zawodowych, nast. Zespołu Szkół Ponadgimnazjalnych Marka Kulki, dyrektora Liceum Ogólnokształcącego, dyrektorów szkół podstawowych, zarządu Fundacji im. Brata Alberta w Radwanowicach, prezesa Fundacji Wspólnota Nadziei, zarządu Międzyszkolnego Klubu Sportowego „Maraton”, Zarządu Związku Rencistów i Emerytów, Komitetu Organizacyjnego „Aleja Elvisa Presleya”, a także władz PCK. Każdy zainteresowany, dzięki wykonanym na podstawie oryginałów znajdujących się w kopalnianym archiwum oraz należących do zbiorów rodziny kopiom podziękowań, może zobaczyć, jak wiele instytucji, a właściwie osób z nimi związanych, zawdzięczało czatkowickiej kopalni kierowanej przez prezesa Kotowskiego wsparcie w różnych formach – dotacji, materiałów użytych do budowy czy upamiętnienia wydarzeń historycznych (np. kamień na obelisk upamiętniający powstańców styczniowych w gminie Jerzmanowice-Przeginia).

Drugą część dokumentacji stanowią pisma branżowe: życzenia z okazji Dnia Górnika i innych wydarzeń – w tym najważniejsze, zarazem najliczniejsze, datowane 3–6 lutego 2004 roku. Wówczas kopalnia uzyskała certyfikaty systemu zarządzania ISO 9001:2000 oraz 14001:1996, które pozwoliły w latach następnych na rozszerzenie działalności i służą także kopalni dziś. Tu znalazły się także pisma związane ze współpracą z Akademią Górniczo-Hutniczą, m.in. wspólnie realizowanymi konferencjami naukowymi. O stosunku prezesa Kotowskiego do pracowników świadczy wzruszający list syna jednego z pracowników, redaktora naczelnego „Pulsu Biznesu”.

Do tych dokumentów dołączono również wnioski o nadanie tytułu Honorowego Obywatela Krzeszowic, złożony przez Zarząd Miejski w Krzeszowicach do Rady Miejskiej 10 czerwca 2002 roku.

W ramach projektu został również opublikowany folder, w którym autorka tego tekstu przedstawiła osobę prezesa dr. inż. Czesława Kotowskiego i firmę, którą kierował przez ponad trzydzieści lat (1979–2011). Przekształcił ją z kopalni pozyskującej surowiec dla Huty im. Lenina w Krakowie w nowoczesny zakład wydobywczy o szerokim asortymencie produktów, a następnie służył mu swoją wiedzą jako konsultant.

Na młodych zwiedzających szczególne wrażenie robi zapewne widziały z bliska mundur górniczy, symbolizujący tradycje krzeszowickich kopalni i przypominający, że na ziemi krzeszowickiej wydobywało się także inne surowce – galman, węgiel kamienny, tzw. czarny marmur dębnicki, a obecnie

działają tu także Kopalnia Porfiru i Diabazu (Spółka z o.o. z siedzibą Zarządu w Krzeszowicach, złożona z Kopalni Porfiru Zalas w Zalasie i Kopalni Diabazu Niedźwiedzia Góra w Tenczynku oraz Kopalni Odkrywkowej Dolomitu Dubie). W Woli Filipowskiej wydobywana była także glina, ciesząca się dobrą sławą wśród ceramików i zdunów. Swą wiedzę o historii i działalności Kopalni Wapienia Czatkowice zawarł w publikacji, która ukazała się w Wydawnictwie Kubajak w roku 2019².

Przedstawione powyżej obiekty stanowią tło prezentacji, której celem jest upamiętnienie ważnej dla społeczności Krzeszowic osoby, a także prezentacja Kopalni Wapienia Czatkowice.

Istotne jest także wprowadzenie tematu odznaczenia tytułem Honorowego Obywatela Krzeszowic osób działających na rzecz lokalnej społeczności – jak dr inż. Czesław Kotowski, starosta chrzanowski dr Mieczysław Łęcki, Stanisław Polaczek (kierownik miejscowej szkoły, autor monografii powiatu chrzanowskiego) czy dr Jan Walkowski (znakomity lekarz); wielkich Polaków, którzy byli w Krzeszowicach nieco przypadkiem, jak Józef Piłsudski (co zostało upamiętnione w realizowanym od kilku lat przez SMZK wydarzeniu pod nazwą „Wymarsz legionistów z Krzeszowic”), czy mieszkających tu dłużej – jak piosenkarka Sława Przybylska czy publicysta Stefan Bratkowski, wychowankowie Państwowego Zakładu Wychowawczo-Naukowego. Warto dodać, że ostatnio zbiory SMZK wzbogaciły się o publikacje dotyczące Sławy Przybylskiej, które zapewne zostaną zaprezentowane w poświęconej artystce ekspozycji.

Działalność KWC na rzecz społeczności ziemi krzeszowickiej w unowocześnionej formie kontynuuje prezes kopalni Paweł Danek, dzięki czemu SMZK mogło zrealizować grant „Dobry Sąsiad – dobra pamięć”.

² *Kopalnia Wapienia „Czatkowice” w Krzeszowicach w latach 1948–2018*, red. Cz. Kotowski, P. Kubajak, Kraków 2019.